

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2023-05-

Nr.

2D-

(11.47E)

I

Nr.

DĖL ŪKIO SUBJEKTŲ, PERKANČIŲ IR PARDUODANČIŲ ŽALIAJĄ PIENĄ, NESĄŽININGŲ VEIKSMŲ DRAUDIMO ĮSTATYMO PROJEKTO TEIKIMO

Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija parengė ir teikia Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių ir parduodančių žalią pieną, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo projektą (toliau – Įstatymo projektas).

Įstatymo projekto tikslas – apriboti nesąžiningų prekybos praktikų taikymo galimybes sudarant žalio pieno (toliau – pienas) pirkimo–pardavimo sutartis, nustatyti draudžiamųjų veiksmų perkant ir parduodant pieną sąrašą. Įstatymo projekte apibrėžiami pagrindiniai pieno kainodaros principai, apibrėžiamos pieno kainos, priemokų, priedų ir nuoskaitų sąvokos. Įstatymo projekte nustatomas įpareigojimas pirkėjui nustatyti aiškias priedų ir priemokų mokėjimo sąlygas (pirkėjas turi būti pasitvirtinęs taikomų priedų ir priemokų rūšis, taikomus dydžius ir juos taikyti visiems pieno pardavėjams, kurie atitinka tą nustatytą požymį). Priemokų už pagrindinius kokybės reikalavimus viršijančius pieno kokybės rodiklius apskaičiavimas bei nuoskaitų rūšys ir jų taikymas turi būti vykdomas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro nustatyta pieno supirkimo tvarka. Taip pat siekiama, kad pieno pardavėjai jungtųsi į gamintojų organizacijas ir kartu derėtųsi su pieno pirkėjais dėl pieno pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų. Tokiu būdu būtų sujungiama pieno pardavėjų derybinė galia, tuo pat metu pieno gamintojai būtų daugiau įtraukti į rinkos stebėjimą ir gautų daugiau informacijos apie pokyčius tiek pieno produktų, tiek žaliavų rinkose.

Pažymėtina, kad derybinių galių disbalanso tarp žemės ūkio produkcijos gamintojų ir pirkėjų problema yra aktuali tiek Lietuvoje, tiek ir kitose ES valstybėse. 2016 m. Europos Komisijos sudaryta darbo grupė dėl žemdirbių padėties maisto tiekimo grandinėje pagerinimo (https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/amtf-report-improving-markets-outcomes_en.pdf) nustatė priemones, kurios gerintų žemdirbių padėtį maisto tiekimo grandinėje. Šios priemonės – nesąžiningų prekybos praktikų draudimas, rinkos skaidrumo didinimas ir kooperacijos bei kitų formų gamintojų organizacijų stiprinimas.

Taip pat pateikiame apibendrintą informaciją apie Įstatymo projektu sprendžiamą problemą,

siūlomas problemos sprendimo priemonės, priemonių kaštus ir naudą visuomenei:

<p>I. Sprendžiama problema</p>	<p>Lietuvoje pieno pardavėjų ir pieno pirkėjų santykiuose yra didelis derybinių galių disbalansas. Pieno pardavėjai, t. y. pieno gamintojai, yra gana smulkūs ir nekooperuoti, todėl atskiras pieno pardavėjas neturi didelės derybinės galios, pieno gamintojų ir pardavėjų kooperatyvai veikia atskirai, nėra įkurtų gamintojų organizacijų, o pieno perdirbimo sektoriuje susiformavusi ryški oligopolinė struktūra, pagrindinės 5 pieno perdirbimo įmonių grupės perdirba apie 90 proc. viso Lietuvoje perdirbamo pieno. Pieno gamintojų situaciją apsunkina ir pieno kaip produkto pobūdis: pienas yra greitai gendantis produktas, kurio tiekimas negali būti stabdomas, jis negali būti sandėliuojamas.</p> <p>Nuo 2015 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas Nr. XII-1907 (toliau – Įstatymas) situacijos iš esmės nepagerino. Pieno pardavėjų suskirstymas į grupes ir reikalavimas pieno pardavėjams, priskirtiems vienai grupei, mokėti vienodą pieno pirkimo kainą nesustiprino pieno pardavėjų derybinių galių. Greta pieno pirkimo ir pardavimo kainos pieno pirkėjai sukūrė įvairių priedų už perkamą ir parduodamą pieną sistemą, taip pat įnešė daugiau neaiškumo ir skirtingo traktavimo dėl pieno pirkimo ir pardavimo kainos bei dėl mokamų priedų.</p> <p>Įstatyme nurodytas draudimas pieno pirkėjui nepagrįstai mažinti pieno pirkimo kainą bei reikalavimas pagrįsti pieno pirkimo kainos mažinimą tuo atveju, kai pieno pirkėjas mažina pieno pirkimo kainą, nustatytą pieno pirkimo–pardavimo sutartyje, daugiau negu 3 procentiniais punktais, sukūrė situaciją, kai pieno pirkimo ir pardavimo kaina, nurodyta pieno pirkimo–pardavimo sutartyje, yra nekeičiama kelis metus, o keičiami tik priedų dydžiai ir priedų rūšys.</p>
<p>II. Siūlomos priemonės</p>	<p>Šiuo reguliavimu yra siekiama aiškumo dėl pieno kainodaros formavimo. Įstatymo projekte nustatoma, kad pieno kaina turi būti nustatoma sutartyje ir ji gali būti arba pastovi, arba apskaičiuojama pagal sutartyje nustatytus objektyvius rodiklius. Taip pat nustatomas įpareigojimas pirkėjui nustatyti aiškią priedų ir priemokų sistemą (pirkėjas turi būti pasitvirtinęs taikomų priedų ir priemokų rūšis, taikomus dydžius ir juos taikyti visiems pieno pardavėjams, kurie atitinka tą nustatytą požymį). Priemokų už pagrindinius kokybės reikalavimus viršijančius pieno kokybės rodiklius apskaičiavimas bei nuoskaitų rūšys ir jų taikymas turi būti vykdomas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro nustatyta pieno supirkimo tvarka.</p> <p>Įstatymo projektu siekiama, kad pieno pardavėjai burtųsi į gamintojų organizacijas ir kartu derėtųsi su pieno pirkėjais dėl sutarties sąlygų. Tokiu būdu būtų sujungiama pieno pardavėjų derybinė galia, tuo pat metu pieno gamintojai būtų daugiau įtraukti į rinkos stebėjimą ir gautų daugiau informacijos apie pokyčius tiek pieno produktų, tiek žaliavų rinkose.</p> <p>Dėl nesąžiningų veiksmų draudimo. Pieno pirkėjui pagal šį įstatymo projektą būtų draudžiama atlikti šiuos nesąžiningus veiksmus: 1) pakeisti sutarties sąlygas apie tai nepranešus kitai sutarties šaliai per sutartyje nustatytą terminą, kuris, išskyrus atvejus, kai didinama pieno pirkimo kaina, negali būti trumpesnis kaip 30 dienų; 2) mažinti pieno pirkimo kainą dažniau kaip kas du iš eilės</p>

einančius reguliariai parduodamo pieno tiekimo laikotarpius; 3) pieno pardavėjams mokėti priemokas ir priedus už perkamą pieną, kurių dydžiai kartu (bendra suma) būtų didesni kaip 20 proc. pieno pirkimo kainos; 4) perkant pieną taikyti kitas priemokas ir priedus ir (arba) priemokų ir priedų dydžius, negu jie turėtų būti taikomi pagal pieno pirkėjo patvirtintą ir paskelbtą, kaip nurodyta šio įstatymo 3 straipsnio 6 dalyje, priemokų ir priedų mokėjimo tvarką; 5) pieno pardavėjams taikyti kitas nuoskaitas, nei yra nustatytos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro nustatyta pieno supirkimo tvarka; 6) perkant pieną iš pripažinto žemės ūkio kooperatyvo ar gamintojo organizacijos, mokėti mažesnę vidutinę pieno pirkimo kainą negu mokama vidutinė pieno pirkimo kaina, kai pienas perkamas tiesiogiai iš pieno pardavėjo ir paimamas tiesiogiai iš jo ūkio, specializuoto pieno šaldytuvo; 7) pirkti pieną iš Lietuvos Respublikoje registruoto pieno pardavėjo, parduodančio savo pagamintą pieną, kurio sudėtis ir kokybė nėra įvertinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro nustatyta tvarka juridiniame asmenyje – valstybės valdomoje akredituotoje laboratorijoje.

Nauji draudžiamieji veiksmai yra nustatyti įstatymo projekto 4 straipsnio 3–6 punktuose. Įstatymo projekte numatytas priemokų ir priedų dydžio ribojimas (4 straipsnio 1 dalies 3 punktas), t. y. draudžiama pieno pirkėjams mokėti pieno pardavėjams priemokas ir priedus už perkamą pieną, kurių dydžiai kartu (bendra suma) būtų didesni kaip 20 proc. pieno pirkimo kainos. Nesant priedų ir priemokų dydžių reglamentavimo, pieno kaina nustatoma sąlyginai žema, o kitą dalį išmokamos sumos už perkamą pieną sudaro priemokos ar priedai. Įstatymo galiojimo laikotarpiu nuo 2015 m. buvo sukurta įvairių priemokų ir priedų už perkamą ir parduodamą pieną sistema ir priemokos ir priedai sudaro vidutiniškai apie 40 proc. visos išmokamos sumos už perkamą ir parduodamą pieną. Priemokų ir priedų dydžių ribojimas yra pagrįstas tuo, kad priemokos ir priedai turi būti mokami už papildomą gaunamą vertę (labai gera pieno kokybė, didelis tiekiamo pieno kiekis, lojalumas pieno pirkėjui, tam tikras gamybos metodas ir pan.) perkant ir parduodant pieną, ir šiai vertei įvertinti yra paliekama 20 proc. riba nuo pieno kainos.

Įstatymo projekte numatytas draudimas taikyti kitas nuoskaitas už perkamą pieną, negu gali būti taikoma Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro nustatyta pieno supirkimo tvarka (4 straipsnio 1 dalies 5 punktas). Pažymėtina, kad šiuo metu pieno pirkėjai gali taikyti nuoskaitas tik už nepasiektą nustatytą pieno kokybę. Šia nuostata siekiama pieno pirkėjams – stipresniajai sutarties šaliai – drausti piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi ir pieno pirkimo–pardavimo sutartyje numatyti kitas nuoskaitas už perkamą pieną, taip sumažinant mokamą sumą už perkamą pieną.

Įstatymo projekte nustatoma, kad pieno pirkėjas pripažintiems pieno kooperatyvams negali mokėti mažesnės kainos nei moka ūkio subjektams, iš kurių pieną paima tiesiai iš ūkių, iš specializuoto pieno šaldytuvo. Šia nuostata siekiama apsaugoti pripažintus pieno kooperatyvus nuo diskriminacinių pieno pirkimo sąlygų, taip pat siekiama kooperacijos plėtros.

Įgyvendinus šias įstatymo projekto nuostatas pieno pardavėjų ir jo pirkėjų santykiai būtų detalčiau reglamentuoti, o tai leistų užtikrinti

	geresnę interesų tarp pieno pirkėjų ar jo pardavėjų pusiausvyrą.
III. Priemonių kaštai	Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas papildomų valstybės biudžeto lėšų nepareikalaus.
IV. Nauda visuomenei	<p>Įstatymo projekto nuostatų įgyvendinimas turės teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir plėtrai. Pieno pardavėjams bus aiškesnės verslo sąlygos, jie turės daugiau informacijos apie pokyčius pieno rinkoje, galės geriau planuoti veiklos perspektyvas. Sustiprinus pieno pardavėjų galias rinkoje, jie įgaus daugiau pasitikėjimo rinka.</p> <p>Pieno pirkėjams bus numatyta atsakomybė dėl nesąžiningų veiksmų atlikimo. Administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimas atliktas ir darbo tvarka suderintas su LR Ekonomikos ir inovacijų ministerija. Apskaičiuota, kad priėmus įstatymo projektą administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidos sudarys 20,0 tūkst. Eur.</p>

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

Įstatymo projektu yra keičiamas esamas teisinis reguliavimas, todėl atliktas numatomo teisinio reguliavimo poveikio konkurencijai vertinimas, remiantis Konkurencijos įstatymo 4¹ straipsniu.

Įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

Įstatymo projektas buvo skelbtas Lietuvos Respublikos Seimo Teisės aktų informacinės sistemos Teisės aktų projektų registravimo posistemyje 10 darbo dienų (Nr. 23-4705). Gauta pastabų iš 11 institucijų ir organizacijų: Teisingumo ministerijos, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Konkurencijos tarybos, VŠĮ Kaimo verslo ir rinkų plėtros agentūros, Lietuvos pieno gamintojų asociacijos, Lietuvos vidutinių pieno ūkių asociacijos, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijos, Lietuvos žemės ūkio kooperatyvų asociacijos „Kooperacijos kelias“, Rokiškio rajono ūkininkų sąjungos, Lietuvos ūkininkų sąjungos, Lobistų kontoros „Vento Nuovo“, atstovaujančios pieno supirkimą ir perdirbimą vykdančioms ūkio subjektams (AB „Pieno žvaigždės“, AB „Rokiškio sūris“, AB „Vilkyškių pieninė“, AB „Žemaitijos pienas“). Pastabos buvo įvertintos. 2023 m. gegužės 2 d. vyko tarpinstitucinis pasitarimas dėl įstatymo projekto nuostatų derinimo, kuriame buvo plačiau paaiškintos įstatymo projekto nuostatos ir atsakyta į dalį pastabų (2023-05-04 protokolą Nr. 8D-199 (5.50E) pridedamas). Dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta, parengta derinimo pažyma (pridedama).

Įstatymo projektas bus skelbiamas Lietuvos Respublikos Seimo informacinės sistemos (TAIS) projektų registravimo posistemyje.

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Tvarios žemės ūkio gamybos ir maisto pramonės departamento (direktorius Saulius Jasius, tel. 239 1146, el. p. saulius.jasius@zum.lt) Maisto pramonės ir kooperacijos skyrius (vedėja Jolita Martutaitytė, tel. 239 1162, el. p. jolita.martutaityte@zum.lt, vyr. specialistė Rūta Savickienė, tel. 239 1161, el. p. ruta.savickiene@zum.lt).

PRIDEDAMA:

1. Įstatymo projektas, 7 lapai.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Ūkio subjektų, perkančių ir parduodančių žalią pieną, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo projekto pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas, 1 lapas.
3. Aiškinamasis raštas, 8 lapai.
4. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio konkurencijai vertinimas, 2 lapai.
5. Derinimo pažyma, 14 lapų.
6. Tarpinstitucinio pasitarimo protokolas, 10 lapų.
7. Ūkio subjektų administracinės naštos ir prisitaikymo prie reguliavimo išlaidų vertinimo pinigine išraiška skaičiuoklė, 3 lapai.

Ministras

Kęstutis Navickas

